

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega mesca na celi poli, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XVIII.

V Ljubljani 10. sušca 1865.

List 8.

Dostavek

A „klicu na pomoč za Notranjsko“.

Obširne in natančne pozvedbe po postonjskem kantonu, ktere so se ravno kar sporočile c. k. deželnemu predsedstvu, pričujejo, da tudi deset vasi imenovanega kantona zavoljo slabe lanske letine in zavoljo večkratne toče, ktera je tiste kraje zadela, čedalje huje čutijo ne le pomanjkanja potrebnega živeža, temuč da je tudi gotovo že zdaj, da bojo čisto brez vsakega semenskega žita spomladi.

Ker prebivavcem teh vasi pri veliki njih revšini in pri pomanjkanju družega zaslužka preti ravno tista velika stiska, ktera žuga sosednjim kantonem na Notranjskem, torej priporočujem tudi te uboge rojake blagoselničnim Kranjcem, naj jim z milodari pomagajo, da se more tudi teh deset vasi postonjskega kantona, ktere so v enaki revi, udeležiti po razméri svoje potrebe milodarov, ki se nabirajo po mojem poklicu od 19. februarja t. l. za reveže v loškem in senožetskem kantonu in v Podkraju.

V Ljubljani 1. marca 1865.

Janez baron Šloissnig, s. r.,
c. k. deželni poglavar.

Spomini s potovanja v Rim.

Spisuje Dr. Janez Zlatoust Pogačar.

9. Ustav sv. Hieronima za narod ilirski. — Al Gesù.

Da bi zadostil mnogoterim sporočilom iz domačije in gnavi lastnega serca, sem prvo nedeljo svojega bivanja v središču kersanstva obiskal cerkev svetega Hieronima na bregu rumenkaste Tibere. Ker je bil sv. Hieronim rojen Dalmatinec, se ni čuditi, da je ta cerkev vseskozi imela posebno mikavnost za južne Slované. Leta 1475 je iz zapuščine nekega rojenega Dalmatinca, Fantina Dolskega (Fantini de Valle), njegov poverjenec kardinal Olivieri Karafa zraven te cerkve napravil bolnišnico, naj bi se v njej sprejemali ubogi popotniki in bolhni romarji ilirskega naroda, ki se shajajo v Rim v obiskanje svetih apostolskih ostankov. Odločeno je bilo v ta namen primerno premoženje, česar oskerbnitvo je izročeno kongraciji ali društvu pod imenom: „Societas S. Hieronymi nationis Illyricorum almae Urbis“.

— „Društvo sv. Hieronima za narod ilirski v svetem Mestu.“

Papež Sikst V je bil od prve mladosti iskren častivec velikega cerkvenega učenika sv. Hieronima. Z njegovim globokim serčnim nagnjenjem se je lepo vjemalo, da mu je bila, povisanemu v čast kardinalske, ravno cerkev sv. Hieronima na Tibernem bregu v delež in primek podeljena. Sedeč na prestolu apostolskem, je hotel svoje čenjenje do njega z deli skazovati, ki dolge veke preživijo in pozneje

rodove blagruje. Najpred je v velikanski baziliki sv. Marije Velike altar sv. Hieronima v častitljivso kapelo prezidal in to kapelo v počivališo svojega trupla po smerti odločil. Potem se je obrnil v povečavo in olepsavo cerkve na Tibernem bregu in je pri njej ustanovil kolegialni kapitel, namreč enega viksega mašnika (*archipresbyter*), šest korarjev in 4 beneficijate, ter zapovedal, da naj, komur gre pravica, v te službe postavlja sposobne osebe iz naroda ilirskega ali drugotne rojake, toda govoreče ravno tisti ilirski jezik in narečje (*personas idoneas nationis Illyricae seu alias Origenas ejusdem tamen Illyricae linguae et idiomatis*). Po besednem pomenu ustavnega pisma bi tedaj do omenjenih korarstev pravico imeli rojeni Ilirci ali tudi drugotni rojaki, ako umejo in govorijo ilirsko narečje. Leta 1651 se je oglašil za prejemo izpraznjene korarije Janez Kerst. Jampsii rojen v Rimu, sin nekega Lukeža, rojenega Ljubljancana. Njegova prošnja pa ni bila dovoljena, ker ni znal ilirskega jezika, in torej ni zadostoval namenu in tirjavi ustanovnika Siksta V. Ko je pa ravno imenovani Janez Jampsii svojo prošnjo uterdoval s tem, da je po rodu Ilirec, se je vnela pravda v oziru besede „*Illyricum*“, ktera je bila dognana 24. aprila 1656 z razodbo, ki določuje, da po misli Siksta V „*Illyricum*“ v sebi zapopade Dalmacijo, Hervatijo, Slavonijo in Bosno, ne pa tudi Koroškega, Stajerskega in Krajnskega, in torej le rojaki unih štirih dežel pravico imajo v zadobo kapitelskih služb svetega Hieronima. Ako bi tedaj kdo svojo prošnjo za korarijo pri svetem Hieronimu samó s tem podpiral, da je rojen Slovenec, bi se taka prošnja po pravici zaverгла. Menim pa, da bi smel upati uslišanja, ako zna tudi govoriti ilirsko narečje. Zakaj pravda se je le vertila o pomenu besede „*Illyricum*“ v Sikstovem pismu, in dotična razsodba je tudi ravno ta pomen določila ter izrekla, da v oziru naroda so le Dalmatinci, Hervatje, Slavonci in Bosnjaki v omenjene korarije poklicani. Ali kak drugotni — neilirski — rojak (*alias origena*), toda govoreči ravno tisti ilirski jezik in narečje, sme zadobiti službo v ondašnjem kapitelu, o tem se celó ni vprašalo in torej razodba zastran tega nič ne omenja. Če premišljujemo namen, kterega je Sikst V z ustanovljenjem kapitela hotel doseči, moramo spoznati, da je dosežen, ako kapitelski gospodje znajo ilirski govoriti. Njih nar imenitniški poklic namreč obstoji v tem, da dušne in telesne potrebe ubogih popotnikov in bolhnih romarjev iz ilirskega naroda oskerbujejo. Zagovarjaje takih neilirskih rojakov pravico do kapitelskih služb, pa nikakor ne terdim, da bi sicer neilirci, če so tudi zmožni ilirskega jezika, po pravilih Sikstovega ustavnega pisma iz premoženja blazega ustava kako pomoč, bodi si dušno ali telesno, tirjati mogli. Ko bi se, postavim, premoženje tako namnožilo, da bi stroške za uboge popotnike in bolhne romarje ilirskega naroda presegalo, in bi nato opravilno društvo iz

ostalega zneska mladenško odgojilnico napravilo, bi se vajo tudi le mladenči iz Dalmacije, Hrvatiije, Slavonije in Bosne smeli sprejemati.

In zares so v poslednjih časih jugoslovanski škofje si marsikaj prizadevali. Sikstov ustav pri svetem Hieronimu na visjo stopnjo povzdigniti in v zdajniši prid „ilirskim“ škofijam s tem obrniti, da bi po izgledu „Anime“ z oskerbo ubogih popotnikov in bolehnih romarjev sklenili semenišče, kjer bi se v svetlobi papeževega obličja ilirski mladenči po pravem apostolskem duhu izobraževali in potem v dragi domovini serca svojih rojakov z ognjem resnične ljubezni ogrevali in odeepljene z večim vspehom v zavetje enega in edinega ovčnjaka Kristusovega vabili. Nekaj se je jelo zdaj v ta namen omisljati; za sprejeto pet ilirskih mladenčev so sobe in postelje pripravljene in kar je sicer za stanovanje treba, naročeno. Toda okolišne temu blagemu početju niso nič prav ugodne; opovire ravno od tiste strani prihajajo, od ktere bi bilo pospeševanja pričakovati, in kratenje pravice se ravno ondi dopuša, kjer ime branitelja brambo starih pravice veleva. Prezvišeni škof Strossmayer je o svoji pričujočnosti v Rimu mesca novembra pretečenega leta s svojo veljavo in zgovornostjo to reč na boljše obrnil. Dva mesca pred njegovim prihodom je „kongregacija ali društvo sv. Hieronima za narod ilirski“ na poslopje slavnega ustava postavilo sledeči napis: *Libera proprietà della Congregazione dell' Ospedale di S. Girolamo degli Illirici in Roma.* — „Prosta lastnina kongregacije bolnišnice sv. Hieronima za Ilirce v Rimu.“ Vsak, kateri ta napis le po verhu pogleda, lahko previdi, da je po njegovem besednem pomenu vse premoženje ilirskega ustava kongregaciji v prosto last dano, to je, v prosto last dano udom družtu, ki smo zgoraj omenili, da jim je oskerbnštvo tega ustava izročeno. Ko bi bilo pri tem ostalo, bi bila kongregacija z ustavovim premoženjem kakor s svojo prosto lastnino po svoji volji smela ravnati, po svoji prosti volji ga v različne namene obračati; nihče bi ne bil imel pravice zoper govoriti. Za obstanek in napredek ustava je bil ta napis sila nevaren in poguben. Poseben dar previdnosti božje morajo tedaj Ilirci v tem spoznati, da je prezvišeni škof diakovaški s svojo veljavno-tjo in prepričljivo zgovornostjo protečo nevarnost in pogubo odvernil od toliko važnega ilirskega ustava. Opert na stare pi-ma je jasno dokazal, da premoženje, o katerem govorimo, je bolnišnično. Torej se je zgorej navedeni napis naslednjemu napisu mogel umakniti: „*Proprietas Hospitalis S. Hieronymi Illyricorum.*“ — „Lastnina bolnišnice sv. Hieronima za Ilirce.“

Tako je tedaj, hvala Bogu! imetek blaženega ustava otef za slavni narod ilirski. Naj mu bogat vir v rodovitno razvitje kersanskega duha in življenja bode! Le v Rimu naj mu Bog podeli branitelje in varhe, katerim večni blagor Hieronimove domovine v resnici k sercu gre! Pohištvo je dosti obširno, da bi zamoglo milo objeti več mladenčev. Cerkev je kaj lepa in prijazna; poslednje leta je bila vsa premalana, po stenah in po oboku jo kinčajo živobarvne slike v mokri zid z umetnijsko roko vdclane, nad altarji podobe ravno takó mojstersko na platno vdihovane. Poznejše me je še nekterikrat pot tje peljala, ker je priljudnost gospodov iz Ilirskega zelo vabljiva in posebno gosp. Dr. Černičeva znajdenost v domačih in rimskih zadevah mnogo podučljiva. Hvala mu in zahvala za njegovo prijaznost!

Od sv. Hieronima sem hitel v cerkev jezuitov „*al Gesù*“ — „pri Jezusu“, da bi ondi slišal pridigo, ki se začinja ob enajstih in navadno eno dobro uro terpi. Ta cerkev, zraven ktere imajo jezuiti hišo za profese in tedaj tudi za generalovo rezidencijo, je ena nar lepših in nar bogatejših v Rimu. Ponaša se z izvrstnimi slikami po stenah in altarjih, z bogastvom v belem, zelenem, rumenem in raznobarnem marmorju, s svetlim kinčem v srebru in zlatu in pozlačenem bronu, s prečudnim blišem v biserih in dragocenih kamnih. Na strani velikega altarja je grob kardinala

Bellarmina. V stranskih kapelah na evangelijevi strani okó posebno občuduje bogastvo in dragoto altarja svetemu Ignaciju posvečenega. Okoli 30 svetilnic ga vedno obsvetuje. Tù stoji ptujec poln zavzetja pred kipom sv. Ignacija, vlitim iz čistega srebra, sterim o pogledu ta kip obdajajočih stebrov, ki so vsi pokriti s svetloplavim *lapislazzuli* in prepreženi z venci spletenimi iz zlatobronastih listkov. Verh altarja se ti kaže sv. Trojica v belem marmorju in plava krogla, ki jo derži Bog Oče v roki, je, kar se vé, na svetu nar veči kos prelepega dragega kamna *lapislazzuli*; Jezuiti so ga neki iz Indije dobili. Da se tabernakelj bliši v rubinih, smaragdih itd., vsak lahko ugane. Na stranéh altarja ste v marmornih kipih umetlno upodobljene dve vladajoči misli, ki ste Ignacijevega velikega duha napolnovali; na eni strani vidiš kersanstvo, ki objema divje neverske narode, na drugi katoličanstvo, ki obhaja slavno zmago nad krivoverstvom. Vse lepote presežna dragocennost pa je truplo sv. Ignacija, ki počiva pod altarjem v bronasti z zlatom in dragimi kamni bogato kinčani posodi. Nad takim grobom enkrat opraviti daritev sv. maše — kakšno blagost serce občuti! — Nasproti Ignacijevemu altarju je altar indijanskega apostelja sv. Franciška Ksaverija, in nad altarjevo mizo draga svetinja, namreč lepo ohranjena roka njegova, kar jo je naprej od komolca, navadno zakrita, ob njegovih godovih pa v počevanje vernemu ljudstvu odgernjena. — V cerkev takih velikih in blaženih kersanskih spominov sem prišel od sv. Hieronima. Služba božja se v tej cerkvi sploh skorej nar slovesniše obhaja, pridige in kersanski nauki se v njej slišijo vse nedelje in praznike skoz leto, in govorniki so izvrstni, ki svoje govore z vso govorniško umetnjo izdelujejo. Zatò je pa tudi ta cerkev vernim nekako nar bolj priljubljena, dasiravno zelo obširna je vendar pri veliki maši in pridigi polna po-božnega ljudstva vsakršnega stanú. Zapopadek perve pridige ni bil ravno kaj mikaven (o dolžnosti poslušati božjo besedo; jaz bi bil raji koj božjo besedo slišal). Nekaj me je pa tudi nadlegovala nevoljna misel na potepinskega la-hona, ki si je bil v cerkvi sv. Hieronima moja ombrelo (dežnico) aneksiral. O počitku med pervim in drugim delom ima pridigar navado zapopadek prihodnjega govora nanzaniti ter povabiti poslušavce k pridnemu obiskanju. Za naslednjo nedeljo je oznanil hvalni govor (*panegirico*) o sv. Stanislavu Kostku. Kaderkoli se kak poseben god obhaja, je *panegirico*. Čez vse izvrsten je bil pervo adventno nedeljo hvalni govor o sv. Francišku Ksaverju. Tvarine tù ni treba iskati, se sama že podaja. Je pa govornik *al Gesù* to tvarino takó oblastno gospodoval, z živo-tjo raznih podob in z umetnostjo govorskih zasukáv takó globoko domišljijo užigal in čutje zbadał, da je komej kateri poslušavec roparski moči njegove besede mogel zoperstati, in mu je bilo torej lahko k koncu govora tiseč sere kakor dragi plen svetemu Ksaverju k nogam položiti.

Popoldne 6. novembra me je spet gnalo v cerkev *al Gesù*, in zadel sem jo, naletel sem ravno na kersanski nauk. Cerkev ni bila sicer tako natlačena kakor dopoldne, vendar pa se je bilo sošlo ob lo prostega ljudstva, in stranske kapele nasproti prižnici so gosto mladi jezuiti in drugi kleriki zasedali. Vse je pazno poslušalo jezuita, ki je s prižnice znanstveno, pa za vse umevno razlagal sveto pismo od verste do verste. Razkladal je ravno apostolsko djanje 6. pogl. Tega poglavja 9. versto: „Vstalo jih je pa nekaj iz shodnice, ktera se imenuje Libertincev, in Cirencev, in Aleksandrijecev, in tistih, ki so bili iz Cilicije in Azije“, je Rimljanom tako razločno pojasnoval po njih lastnih okoliščinah, da je vsak mogel pravi pomen z rokami tipati. Glejte, je rekel, kakor imajo v poglavitnem mestu kersanstva, v Rimu, razni narodi, Francozi, Angleži, Španci, Nemci itd. svoje narodske cerkve in kolegije, tako so tudi v poglavitnem mestu stare zaveze, v Jeruzalemu, Judje iz Italije (oproteuci), iz Cicilijo, Aleksandrije itd., svoje shodnice

imeli. Bi morebiti ne bilo napek, da bi taka razlaga sv. pisma tudi kje drugej posnemo našla. Sploh se sme reči, da jezuiti v Rimu z dušnim živežem verne obilno preskerbljujejo, zato imajo pa tudi polne cerkve. — Od jezuitske cerkve *al Gesù* sem šel v dominikansko cerkev Marije nad Minervo. Je edina cerkev v Rimu zidana v gotičnem slogu, in se imenuje takó, ker je zidana nad tempeljnomo boginjo Minerve; zdaj hrani telesno ostanke svete Katarine Sinske, in je bila v poslednjih časih veličastno prenovljena in ozaljšana. Tudi tu je bila ravno pridiga in precej poslušavcev, toda cerkev take velikosti ni lahko kdaj polna. — Odtod šetuje proti severnemu koncu mesta, memo gredé stopim v cerkev sv. Roka, kjer je bila spet pridiga in peščica poslušavcev. Iz tega sem vidil, da Rimljanom, ako se ravno tako redoma ne pridiguje kot pri nas, nikakor ni treba dušne lakoti poginjati. Naj bi bila le njim in nam vsem globoko v serce vtisnjena beseda, ki je bila predrek jezuitove pridige 6. novembra: „Blagor njim, ki poslušajo božjo besedo in jo spoštujejo!“

Pogovor od posta.

(Dalje.)

Več gostov. Prosimo, gospod duhoven, prav radovedni smo slišati, kaj bote povedali in kako postno zapoved iz zadrege rešili.

Katoliški duhoven. Vaša radovednost se bo urno utolažila, precej vam bom spričal in skazal, da omenjene besede sv. pisma: „kar gre pri ustih noter, to ne oskrunja človeka“, s katerimi se je toliko bahal že Luter, veliki sovražnik posta, in ktere se iz nasprotne strani še vedno pri vsaki priložnosti kakor pripravne pšice zoper post napeljujejo, nikakor v ta namen ne služijo in tudi pomena nimajo, ki se jim podtikuje; tako da se zares zelo čuditi moram, da nasprotnikov posta ni sram, se tega oglodanega izgovora in pomočka zoper post in postno zapoved poprijemati. Zdi se mi ravno tako, kakor da bi nasprotniki postne zapovedi mislili, da mi katoličanje nimamo sv. pisma in da nihče drugi v teh sv. bukvah brati ne zna, kakor samo nekatoličanje, ali pa katoličanje, ki nič katoliškega v njih ne nahajajo. Vprašam vas, gospodje! sta li Adam in Eva grešila, ko sta od prepovedanega sadu jedla? Ali so Judje grešili, ako so svinino (svinjsko meso) jedli? Ali bi bili prvi kristjani grešili, ko bi bili od kervi in zadušenih žival vživali? Greši le požrešnež in pijanec, ako čez mero je in pije? Kdo si bo prederznil reči: da ne. Pa moj Bog, kako je to mogoče, da bi grešili? saj „kar gre v usta, ne oskruni človeka“. Kam je šel prepovedani sad, kam svinjsko meso, kam kri, kam gre jed in pijača? Kaj ne skozi usta? Prav. Ako bi pa besede: „kar gre skozi usta, ne oskrunja človeka“, pomen imele, kakor ga njim vi podtikujete, da namreč človek ne greši, naj že je, kar koli hoče: potem bi požrešnost in pijanost ne bile več greh, naši prvi starši bi ne bili grešili, in ravno tako tudi Judje in prvi kristjani ne, ako so od prepovedanih jedi zavžili, kajti jed in pijača gre skozi usta, kar po vaših mislih in besedah ne more biti greh. Škoda, škoda, da ni kdo teh razsvitljenih mož, ki te besede v tem pomenu razlagajo, že kači v raji za svetovavca služil, kako lepo in modro bi jo bil lahko podučil, perve starše še bolj varno in gotovo zapeljati: „Sta pač neumna,“ bi jima bil rekel, „da ne jesta od sadu vseh drevč; jejta vender, sej kar gre v usta, ne ognjusi človeka in ni greh.“ Velika škoda tudi, da ti gospodje niso ob času 90letnega Eleazarja in Makabejev živeli, kako lahko bi jim bili v veliki zadregi pomagali in jih smerti rešili, rekoč: „jejte le svinjsko meso, sej ni greh, kar gre v usta, ne oskrunja človeka.“ In kako sladka tolažba so te besede tudi tistim, katerih Bog je trebih; sej gre vse skozi usta, kako bi pač to človeka oskrunilo? Iz

tega, gospodje, lahko spoznate, da omenjene besede ne morejo pomena imeti, kakor ga jim vi prikladate. Ako se na zapopadek, okoljšine in priložnost ozremo, pri kateri je Kristus te besede govoril, bomo precej spoznali, da on ne govori od jedi, ktero kdo, kateri koli veljavni zapovedi nasproti, zavžije, temuč da govori od jedil, ktere kdo je — „z neumitimi rokami.“ Judje so namreč mislili, da jed, ktere se kdo z neumitimi rokami dotakne, je oskrunjena, in ravno tako tudi človek, ako z neumitimi rokami je; zatoraj so si mogli pred jedjo vselej roke umiti, kakor jim je bilo tudi v postavi zapovedano. Ko so Judje tedaj vidili, da Kristusovi učenci z neumitimi rokami jedó, so mu to očitali, rekoč: „Zakaj prestopajo tvoji učenci zročilo starih? Ne umivajo si namreč rok, kadar kruh jedó.“ (Mat. 15, 2.) Na to očitanje Gospod Judom njih veliko več napake in pregrehe očita, skliče množice skupaj in reče: „Kar gre v usta, ne ognjusi človeka, ampak kar gre iz ust, to ognjusi človeka.“ S temi besedami Kristus ni hotel drugega reči, kakor to, da človek ni dolžan si pred jedjo rok umivati, ne oskruni ga jed, ki jo je z neumitimi rokami zavžil, ampak greh, ki iz serca in tako rekoč skozi usta prihaja. Te besede toraj nikakor postne zapovedi ne podirajo, kakor si nekteri tudi med katoličani domišljujejo in radi verjamejo, da bi saj kaki vzrok in izgovor imeli jo prelomiti, temuč ravno nasproti jo velikeveč še bolj poterjujejo in so oster meč, obrnjen proti njim, ki hočejo to orožje zoper to zapoved obračati. Zakaj, kakor Kristus pravi, da človeka greh ognjusi, ki prihaja iz serca, domovine vsih hudih misel in želja, ne pa jedi, ki jih kdo z neumitimi rokami je; ravno tako tudi katoliška cerkev govori, da človeka ne ognjusi ravno meso, ako ga je, ampak nepokoršina, ktere se krivega stori, ako si cerkveni zapovedi nasproti o postnih dnevih pri jedi ne priterga in kadar je prepovedano, meane jedi je. Ta nepokoršina, ki dušo ognjusi, je greh, ne pa meso. Naši prvi starši niso s sadom, ampak z nepokoršino grešili; judje bi se ne bili oskrunili s kervjo in mesom zadušenih žival, ako bi ga bili jedli, ampak z nepokoršino, ktere bi se bili s tem deležni storili. Tatú ne oskrunja zlato in srebro, ktero si je krivično prisvojil, ampak nepokoršina zoper sedmo božjo zapoved; ravno tako tedaj tudi kristjan, ki zoper cerkveno zapoved mesó je, ne greši zavoljo mesa, ki ga je vžil, ampak zavoljo nepokoršine. Ako toraj vi gospodje, ki hočete katoličani biti, o postnih dneh meso jeste in se z besedami izgovarjate: „kar gre v usta, ne oskruni človeka;“ se vam cerkev nasproti oglasa: „res meso samo na sebi vas ne ognjusi, temuč nezvestoba in nepokoršina proti moji zapovedi, ki iz serca skozi vaše usta pride, to je, kar vas oskruni in ognjusi.“ (Dalje nast.)

Mašnik pri altarju.

Dvojno darilce, pastirjem*) in kristjanskim ovčicam ob enem.

(Dalje.)

III.

Mašnik moli, in po segi
Reče: Z vam' naj bo Gospod!
Peter Jezusa v zadregi,
Zataji, o žal mu bod!
Jezus ga pogleda mlo,
Peter spomni se na to;
V serce se mu je vžalilo,
Gre in joka se bitko.

Po glorijski ali angelski pesmi kušne mašnik altar. To pomeni pozdravljenje zmagajoče cerkve. Posteno kušljenje je znamenje, de tistemu, ki ga kušnemo, dobro želimo, ali pa de ga ljubimo in pa castimo. Tako tudi mašnik, ko

*) Caput III. De oratione, Epistola, Graduali, Evangelio et Symbolo.

1. Dicto hymno *Gloria in excelsis*, vel si non dicendus sit, eo omisso, Celebrans osculatur altare in medio, extensis

altar kušne, počasti svetnike, katerih svetinje so v altariju, zraven pa tudi vse druge svetnike, posebno pa njihovega poglavarja in kralja Jezusa Kristusa. Ko je tako mašnik sveto cerkev, ki je v nebesih, počastil in pozdravil, se obrne proti verni čedi, ki je v veži Božji pričujoča, ali k bojevnici cerkvi, razpne roki, ji nekoliko povzdigne, ter jo pozdravi z besedami: *Gospod z vami*. Razpetje rok pomeni, da mašnik serčno želi, naj bi verniki njegovega pozdravila deležni postali; sklenjenje rok pa njegovo ponižno prošnjo, da bi Bog njegovo željo uslišal. To pozdravljenje pa je iz svetega pisma vzeto. Tako je pozdravil Boga svoje ženjice: Gospod z vami. (Rut. 2, 4.); tako angel hrabrega Gedeona: Gospod s teboj. (Sud. 6, 12.), in tudi viši angel Gabriel prečisto Devico Marijo: Češena, milosti polna, Gospod s teboj. (Luk. 1, 28.). — Strežnik odgovori: *In s trojim duhom*. Tudi ta odgovor je iz svetega pisma vzet. Tako konča sveti Pavel list do Galačanov: Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa z vašim duhom, bratje! Amen. (Gal. 6, 18.); prav tako v listu do Filipljanov (4, 23.); tako do Timoteja: Gospod Jezus Kristus s tvojim duhom (II. Tim. 4, 22.). — in enako do Filemona: Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa s tvojim duhom. Amen. (Fil. 25.) — Mašnik se verne spet na levo stran altarija, tu spodobno roki razpne, pa ji vale sklene z različnim glasom rekoč in se z glavo Božji matri na altariju priklonivši: *Molimo*. S to besedo povabi mašnik pričujoče, da naj se v duhu z njim zedinijo, da bi kakor eden za vse, tako tudi vsi eden za drugega združeni molili. In ta navada, kristjane pri daritvi svete maše k skupni molitvi opominjati, seže do apostolske dobe. Na to razpne mašnik roke, in začne dotično molitev razločno brati, in ko jo konča,

sklene spet roki, se prikloni z glavo Božji matri in reče: *Po Gospodu našem Jezusu Kristusu, ki s teboj živi in kraljuje v edinosti svetega Duha, Bog od vekomaj do vekomaj*. — Včasih pa sklene tudi drugač in strežnik odgovori: *Amen*. Te molitve pa, kakor so nedelje, prazniki, godovi svetnikov in svetnic različni, so prav tako tudi po svojem zapopadku različne. Vselej pa obsegajo kako dnevnemu praznovanju primerno prošnjo. Prosimo namreč ali za kak dar Božji, ali za obrambo, za pomoč, za usmiljenje, za odpušanje grehov, ali pa za kako drugo dobroto. Nar. viši praznike, kot o božiču, svetih kraljev god, velikonočno in binkočno nedeljo in ponedeljek, praznik presvetega Rešnjega Telesa se le ena sama molitev vzame, drugači včasih pa tudi po več. Med molitvijo ima mašnik razpete roki, in to je podoba Kristusovega križa, podoba na križu razpetega in za svoje sovražnike in vse človeški narod molečega Odrešenika, ali spomin terpljenja Gospoda Jezusa Kristusa, kakor sveta katoliška cerkev vedno sporočuje. (Dalje nast.)

Enakopravnost in terpnost v zadevi vére in narodnosti.

Hudo prav za prav, kakor nas že katekizem uči, je vse to, kar je volji božji nasprotno, in to nasprotno imenuje se greh, samo da je tako hudo prostovoljno prelomljenje božje postave. Hudo samo na sebi, in hudo kakor greh, oboje je Bogu zoperno, greh pa je še posebno z ozirom na osebo, ki ga doprinaša, kazni vreden. Kazen ta pa je v roki Božji, in Bog je, kateri v neskončni svoji pravici

apertisque hinc inde manibus non vero brachiis, neque solis digitis sed etiam palmis supra altare extra corporale positis. Tum manibus ante pectus de more junctis et demissis oculis vertit se a sinistrali latere altaris ad dextrum versus populum. Ibiq. consistens in medio, quin altari vel modicum etiam a tergo innitatur clara et intelligibili voce dicit Dominus extendens simul et aliquantulum elevans manus, ita ut ad humerorum altitudinem, latitudinemque non excedant, et palma unius manus alteram directe respiciat, digitis junctis. Proferendo autem *Vobiscum* eadem illico ante pectus jungit, quin illas aut caput populo inclinet, minister vero inclinato aliquantulum capite respondet *Etenim Spiritu tuo*. Quibus prolatis reverentur Sacerdos ad Missale in cornu epistolae et extendens, statimque conjungens manus clara voce profert *Oremus* cum simplici capitis inclinatione versus crucem. Inde extensis manibus ante pectus ad aequalitatem humerorum, orationem clara voce, aut non clamosa dicit.

2. Ad orationis conclusionem, h. e. *Per Dominum*, vel *Per eundem Dominum nostrum*, manus de more conjungit ante pectus et ad Jesum Christum caput versus Crucem inclinat absque oculorum elevatione. Quod si oratio concludatur his verbis „*Qui vivis*“ aut „*Qui tecum vivit et regnat*“, tum Sacerdos dictam conclusionem manibus, ut prius extensis profert, easque ad unitatem et inclusive conjungit, quin caput inclinet aut ad Crucem se convertat.

3. Quoties Sacerdos sanctissimum nomen *Jesu* tantum pronuntiat, sive in oratione, sive in quacunque alia occasione, caput versus Crucem inclinat, inclinatione minimam maxima, vel versus Evangelium, si ibi nominatur, aut versus Sacramentum, si jam peracta fuerit Consecratio. Et similiter ubique proferit nomen *Mariae* tantum, caput semper inclinat inclinatione minimam media versus librum non vero Crucem. Ad nomen pariter *Sancti*, de quo Missa dicitur vel sit Commemoratio specialis et ad nomen *Papae* viventis, quin ad nomina Suffragiorum, quae habentur in oratione *Acunctis*, simplicem, h. e. minimam minimam capitis inclinationem exhibet versus Missale.

4. Dictis orationibus Celebrans positus super librum vel super altare manibus, ita ut palmae librum utraque manu teneat, legit Epistolam intelligibili clara voce. Completa Epistola respondet minister *Deo gratias* et Sacerdos cum aliqua vocis flexione prosequitur *Graduale* seu *Tractum* aut *Alleluja* cum *Sequentia*, si dicenda sunt.

5. Quibus dictis Celebrans ad medium altaris praecedat

junctis manibus nihil dicens, minister vero statim Missale apertum ad cornu Evangelii defert, idque sic locabit, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu Altaris. Celebrans intus in medio Altaris stans junctis manibus oculos, non vero caput ad imaginem Christi Crucifixi elevat, statimque demittit. Tum profunde inclinat *submissa omnino voce* dicit: *Munda cor meum*. Jube Domine benedicere et Dominus sit in corde meo, prout in ordinario, quin manus Altari superponat vel modicum tangat. Quo facto erigit se ac protinus absque alia Crucis reverentia, ad librum junctis adhuc manibus accedit et dicit intelligibili voce *Dominus vobiscum*, cui minister respondet, *Et cum Spiritu tuo*. Deinde pronuntians *Sequentia* vel *Initium sancti Evangelii secundum N.*, cui minister respondet: *Gloria tibi Domine*, pollice dextrae manus totaliter extensae, reliquis digitis simul junctis, librum super principio Evangelii, quod lecturus sit, signat parvo signo Crucis, sinistra itidem extensa super ipsum Missale retenta. Postea eodem pollice producit sibi in fronte, ore et pectore parvulum Crucis signum, sinistram manum extensam admovendo sibi pectori et extendenda pariter dexteram junctis aliis digitis, palmamque ipsius dextrae ad se convertendo. Tunc junctis iterum manibus ante pectus majori pausa ac distinctione prosequitur Evangelium usque ad finem. Quo finito respondet minister *Lauda tibi Christe* et Sacerdos elevans parumper librum, osculatur principium Evangelii dicens: *Per Evangelica dicta* etc. Tum ambabus manibus sibi defert Missale cum cussino prope Corporale. Quod si in Evangelii lectione genuflectendum vel inclinandum fuerit caput, id versus librum non vero Crucem praestabit.

6. Dicto Evangelio Celebrans procedit ad Altaris medium, junctis manibus, ubi praetermissa reverentia stans Crucem versus, corpore et capite erectis, clara voce incipit et prosequitur Symbolum, si dicendum sit. Dum autem profert *Credo* manus extendit; ad vocem *In unum* easdem elevat ad aequalitatem humerorum, ac denique ad Deum conjungit ante pectus et caput, absque ejusdem vel oculorum elevatione Crucem inclinat. Postea erecto capite Symbolum ad finem perducit inclinand istud ad verba *Jesum Christum* et *Simul adoratur*. Cum dicit *Et incarnatus est* usque ad *homo factus est* inclusive, extensis prius manibus hinc inde super Altare extra Corporale genu dextrum usque ad solum flectit. Postremo dicens *Et vitam* producit sibi manu dextra signum Crucis; praedicta verba ita distribuendo, ut ad *Et vitam* frontem tangat et pectus, ad *Venturi* humerum sinistram et ad *Saeculi* dextrum, conjungens inde manus ad verbum *Amen*.

grešnika kaznuje, vendar pa ven in ven takó, da kazen zverši in zveršuje nad njim, ki je nepopoljšan in terdovraten, še le v večnosti.

Hudo ko tako, in spet ko greh, je mnogoterno, in v zadevi greha tudi ta razloček, da marsiktere verste njegove kaznuje ne le božja, ampak tudi svetna pravica, med tem ko pregleduje ta spet druge popolnoma, in jih tudi pregledovati in prezirati mora, ako hoče, da se ne zakuje prosta volja v železne okove, in se ne izcimi grozno in krivično strahosilstvo duhovne sužnosti, gnjusne hlimbe in navidezne lažnjive pravičnosti, poslednjič pa prečudna kolobocija in anarhija, v vsem tem pa otamnjenje uravnega, ker svobodnega značaja, toraj otamnjenje sprelepih, ginljivih izgledov prostovoljnega združenja z Bogom, in nedolžnega in svetega življenja, izvirajočega iz takega združenja.

Hudo ko greh kaznuje svetna pravica, če govor, djanje takošno nasprotva postavam državnim, ter maje in spodkopuje ali državo, ali vlado in nji dolžno pokoršino in spoštovanje, zvestobo in pokoršino do vladarja, ali pa če pride tisto s posameznimi osebami, ali pa s celo družbo si tako navskriž, da bi bila z ozirom na očitno, neogibno potrebno spodobnost in npravnost ena ko druga pri takem vedenju v nevarnosti posebne nesreče ali pogina in razpada. V drugih zadevah se svetna pravica s kaznovanjem greha ne peča, dasi tudi tistega, kar se že samo po sebi razumi, nikdar terditi in hvaliti ne more in ne sme. Šola, šiba, palica in ječa so pglavitni pripomočki v rokah državnih, dobro in koristno gojiti in izpelevati; hudo, škodljivo pa zaderževati in krotiti. Toda ne šola, ne šiba, ne palica in ne ječa niso v stanu preroditi znotranjega človeka, zboljšati njegove npravne strani ter ga povzdigniti na visoko, častitljivo stopnjo keršanske pravice, s tem pa v korenini tréti in dušiti vsakovrstni greh. To ni v moči državní, svetna pravica in oblast ste k temu preslabi, ste naravnost nezmožni; le cerkev sama in edina je poklicana, pa tudi zmožna, greh v korenini ukončevati, s tem pa človeka skoz in skoz spreobrniti in zboljšati.

Ta svoj namen doseže cerkev z molitvijo, s keršanskim podučevanjem in svarjenjem, s pomočjo svetih zakramentov in s tem združeno podporo in milostjo od zgoraj, od Boga. Vsak, kateri koli cerkev uboga, ter se vestno poprijema pomočkov njenih, vzdigne se pri vsi svoji slabosti vendar le poslednjič iz mlakuže svojega grešnega djanja in ravnanja, ves preroben pa milosti Božji odkritoserčno čerti vse hudo, in živi zanaprej v ponižnosti svojega serca le samo za Boga, in za svojo in svojega bližnjega pravo in resnično srečo. Ali človek je prosta, je svobodna stvar, ko tak je zmožin dobro ali hudo storiti, kakor mu ravno kaže, ali se mu poljubi, toraj ima moč tudi verske sredke zametvati, ali pa tudi tistih ne prav, le na videz in lahkomisljeno rabiti, s tem pa sebe samega oropati vsega nadnatornega vpljiva, ki vse prerobenje prične, splelje in zveršuje, ter ostati, kar je ravno bil, suženj svojih strast in napčenost. Človek s svojo prosto voljo tudi pogosto res tako ravna, in ravno ker je po svoji duši s prosto voljo od Stvarnika obdarovan, in s tem v stvar z npravnim značajem povzdignjen, v kterega razvijanj ga zunaj posebnih mej s silo zunanjo nikdo motiti ne sme, pa tudi njegove svobodne volje s tako silo siliti ne more, ravno zato tudi cerkev večkrat pri marsikterem nič ne opravi, in cerkev in država ne morete drugač, ko da terpite greh, kterega ustaviti in popolnoma zadušiti zmožni niste.

Kakor z grehom, tako nekako je pa tudi z verskimi motami, ali s krivoverstvom. Tudi to je volji božji nasprotno in toraj pravo hudo; tudi verske zmote, ako so državi nevarne, spadajo med hudo, ki ga svetna pravica zaderžuje in kaznuje; tudi one se ne dajo lahko siloma zadušiti, še manj pa človek, ki jih je navzet, z zunanjo silo zmote in krivovere prepričati. Kakor pri grehu, tako je tudi pri verskih zmotah edino le vkladno znanstveno

podučevanje in pojasnovanje, cerkev in milost z razsvitlenjem od zgoraj, od Boga, tista trojna pot, na kateri se zmota razjasnuje, razdira in uničuje, zmotence pa v prijazni, osrečevavni okrog resnice zavrača in tudi zaverne. Verska zmota tedaj se ne dá v človeku vtopiti s silo zunanjo, kajti sedež njen je človeško sercé, je pamet in um, in za- per to troje omenjeno silstvo ne zmora kar nič, je prazno. In ker se stavi spoznanju in prepričanju na imenovani poti večkrat sto in sto zaprek nasproti, ker je ta pot navadno počasna, ker napuh človeškega serca milost božjo zametuje, ker znotranjo vsahjavno zarjo spoznavanja večnih resnic pogosto goljufivi bliš sreče posvetne tamni, in ker se prevzetno, ali celo spačeno človeško sercé tudi prepričati ne dá, se prepričati neče, zato ste pa tudi cerkev in država večkrat prisiljeni, kakor greh, tako tudi versko zmoto terpeti. S tem pa stopimo na stopnjo, na kateri se nam zapovedovavna potreba terpnosti in enakopravnosti toliko bolj razodeva, kolikor bolj je očitno, da niso zmotenci morda le posamezne osebe, temveč da so cele ljudstva, da so té ljudstva državnim postavam pokorne, in da so sicer začetniki teh zmot zelo, zelo grešili, zmotenci sedanji pa da so v zmotah rojeni in zgojeni, toraj da čislajo té zmote ko resnice, in so potem takem njim podobni, ki ne prelomijo iz slabe in spačene volje, ampak edino le iz nezagolžene nevednosti, zapovedi cerkvene ali postave državne. (Konec nasl.)

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Vsak čas ima svoje opravila in pobožnosti. Advent ima svoje zornice, Božič jaslice, v postu se podá posebno premišljevanje Zveličarjevega terpljenja, precej potlej v majniku vse lepote in cvetličnosti iz Marij- nega življenja itd. K sreči smo Slovenci tudi že precej oskerbljeni s potrebnimi cerkvenimi bukvami za razne okolišine cerkvenega leta. Za post imamo „Golgate in Getzemani“, ki so v novo natisnjeno, dobivajo se še izverstne Pekeove pridige (v metelčici) od Kristusovega terpljenja, razni križevi poti: Porto-Mavricijev, za duše v vicah, zlasti pa „Kalvarija“ s 15 raznimi križevimi poti, mašnimi, spovednimi in drugimi molitvami. Poslednjih bukev, ki so jih ranjki Slovence imenovali „izverstno spodbudno knjigo“ in „naj boljši delo“, kar jih imamo dozdaj te verste, je izpečanih že čez 4000, in lepih pomenljivih podob, kakorsne so v njih, je že čez 50,000 med slovenskim ljudstvom. Je pa tudi res, ko ta natis poide, da se tako na vse strani izverstno delo ne bo več po taki ceni dobilo. V duhovni prid našega naroda je želeti, da bi v vsako slovensko duhovnjo saj nekaj bukev „Kalvarije“ se razširilo in da bi se o raznih časih in potrebah saj kterikrat očitno ljudem mnogoteri križevi poti molili. Zakaj iz Kristusovega terpljenja je vse naše tolažilo.

Iz Ljubljane. Te dni in nekoliko prej smo prejeli čez 300 navih udov za bratovščino sv. Cirila in Metoda — iz radolske doline, iz Love, Teržica itd., in poslali smo jih zdaj okoli 500 v Celje v zapisnik slovanskima apostelnoma za god. Pač potrebna je, da bi se ta bratovščina razširjala in obilno molila za spreobrnjenje ločenih grekov, kateri na Poljskem celo ubogim katoliškim Poljakom žugajo pogoltiti njih vero in narodnost, ne da bi sami na prestop k luči mislili. Podobno za bratovščino imamo na kupe. — Mil. škof, ki so dozdaj več nedelj pridigovali o učenih tvarinah, imajo zdaj o petkih tudi postne pridige, od ljubezni. — 6. t. m. je dolga ver-ta Ljubljancin iz vsih stanov k sv. Krištofu spremila go-p. Janeza Nep. Kostel-na, magistratnega svetovavca v pokoju. — V Šmihelu pri Novomestu je 5. t. m. umrl izvertni, svojim tovaršem posebno ljubi bogoslovec, g. Anton Močnik iz Idrije. Iznajden je bil zlasti tudi v zgodovini in jezikoslovji. Bolehal je za sušico kaci 11 mesecev. Pokopali so g. korar Svetličić, spremile so ga med drugimi tudi novomeške šole. R. I. P.!

Iz Loke. Po noči med 4. in 5. t. m. je umerla izverstna redovnica v uršulinskem samostanu Sestra Jozefa Kemperle. Več prihodnjč.

Iz Reke, sušca. Verhničan. — Sprejmi, draga Danica, iz hervaskega Primorja cerkveno veselico, katero smo obhajali 19. svečana. Častiti o. Maksimilijan Tušek, iz Petrijanca blizu Varaždina, iz reda manjih bratov kapucinov, so ta dan zlato mašo obhajali. Čvrsto gladko in glasno kakor mladeneč so od vsih spoštovanih redovnik „veni s. Spiritus“ zapeli. Pridigali so si sami ter govorili od sv. mašnikovega posvečevanja, spoštovanja mašnikov, razkazali duhovnega vesele in žalostne ure. Kaj lepo so vpletali v svoj govor življenje dveh starejih sobratov. K pristojnemu obedu po Božji službi so bili povabjeni nekteri samostanski prijatli. Prav serčno in veselo je bilo. Hvaležne napitnice so kazale, kako časten in ljubljen je O. zlatomašnik vse čez. „Živio“ mož in duhoven, ki dela čast svojemu redu! — Zlatomašnik imajo 73 let, do 58 let živijo že v redu. Prenesli so veliko vročine in mraza v Gospodovem vinogradu, mnogo težav so prestali za zveličanje duš; vender so še tako krepki in terdni, kakor možak v svoji naj boljši dobi. Zdravi so kakor riba, in pri njih velja pregovor: da v zdravem telesu tudi zdrav duh prebiva. To jasnost so starček zlasti tudi na lci razodevali. Iz srece bodi rečeno: Hvala Bogu za take darove, ki naj ohrani starčka še mnogo let — ljudstvu v korist, v slavo Božjo!

Postni pastirski list mil. gospoda teržaškoperskega škofa zavrača zmote sedanjega časa, ki sicer kraljujejo v bolj olikanem občinstvu in smentertje pri šolstvu, pa sčasoma tudi med narod lezejo in je torej še toliko bolj potrebno, da se zavračajo. Naj posname Danica kaj iz te prav mikavne in močno podučljive obravnave. Milostni vikši pastir pravijo:

Pogovori, ki jih imajo ljudje vsake starosti, vsake verste in vsakega stanu zastran sedanjega časa, so v resnici prav razločni. Kakor so pa razločni, tako so tudi nasprotni; skorej vsak si svojo misli, kar zadeva dušno in posretno oliko, znanje ali učenost sploh, pa tudi kar zadeva srečo in blagor vsakega človeka posebej. Nekterim se sreča zdi, da so se rodili ravno ob sedanjih časih, ki se razsvetljena doba imenujejo, in taki s polnimi ustmi oznanjujejo, da se mora kar naravnost zatreti vsa prazna vera. Ali pa veste, kaj je po njih pratiki ta prazna vera? Slišite in stermite! To je prav tista sreča vera, ki nam jo je sam Bog razodel in sprejeti zapovedal, ako se hočemo zveličati. — So pa nasproti tudi drugi, ki ne vidijo v sedanjem času tolike razsvetljenosti in se jim kaj milo dela, da je svet tako neznano razumjeden; tem se v srece užaluje, da sedanji nesrečni človeški rod živi v toliki vnečarnosti za večnost in brez vsega strahu Božjega. — Zopet drugi ne morejo prehvaliti, kako de današnji svet zmirom bolj in bolj napreduje in de se daje ravno tako piliti, kakor sedanje občinsko življenje tirja. Taki sanjajo že od tistega raja, ki se je kdaj nam bil zgubil. — Imamo pa tudi take, ki bolj jasno spoznajo slepotijo, katero trosijo marsikteri učeniki novih in nasprotnih nauk, in taki kažejo človeštvu strašni prepad, v kterega se nepremišljeno dervi, ako poslusa zapeljivce. De ob kratkem rečemo: učeni in neučeni, bogati in ubožni so v prepiru zavoljo misel in ukov, ki jih tako imenovani modrijani razširujejo. Zakaj nekteri izmed njih se prederznejo celo stvarjenje grajati in preklinjajo, ker kvasijo, da se nikdar še ni jasno spoznala modrost Stvarnika, ki je naredil to tako silo veliko gručo, da po neki precudni naredbi po zraku plava. Nar hudobniši so pa tisti, ki od kakega Stvarnika vesoljnega sveta nič vediti nočejo in z vso terdovratnostjo se celo bitje vsegamegočnega Stvarnika tajijo. Tode vse zastonj je to njih vedenje, zakaj kolikor dalje od Boga bežijo, toliko bližej jim je s svojim pravičnim serdom. Kaj

pa delajo ti slepci, da bi tako ali tako umirili svojo hudo vest, ki jo vžiga pravica Božja? Sami sebe čislajo za veliko luč, išejo pokoja v naravi in pa natanko le na njo opazvajo, kako se zemlja vrti okoli solncea, ali kake težave terpi natora o porodu vedno novih bitij!

Take pa, ki ne verujejo v Stvarnika, kakor ga vera uči, kličejo drugi na odgovor, naj jim vender na tanko povedo, od koga de izvira svet duhov in teles, in kako de bi se prav za prav njegov Stvarnik imenovati mogel? Tode možje, ki jim ni nič za Boga, ampak le za natorne postave, se na take vprašanja lovijo in sem ter tje zaletujejo, ne morejo pa kar nič razločnega povedati, ter ostanejo osramoteni — radi ali ne radi. — Vprašal bi jih na primér kdo: Vi, ki ne verujete v Stvarnika, povejte, kdaj in kje se je začela tista grudina ali masa, ki menite, da je nepreštetim nebesnim lučim bitje dala, kakor solncu, mescu, zvezdam? Pa lejte! tudi o tem ne vejo nič razločnega odgovoriti. De bi pa vender nekoliko svojo nevednost pokrili, terdijo, da je naša zemlja že več milijonov let stara. . . . Vprašaj jih, kdo je nebesne telesa tako modro zvrstil in njih navadni tek in vertenje ustanovil? kdo je dal solnčnim žarkom sedmere razne barve, ki dajejo podobo prelepi mavrice? kdo je prižgal tisti ogenj ali blisk, ki med germenjem po oblakih šviga? In lejte! ti učeni možje, ki se vedno pečajo z znanstvom teh nebesnih teles, so primorani očitno spoznati, da sami od sebe nič ne morejo zapopasti, kdo bi bil ta, ki te skrivne moči v oblasti imá, jih po svoji volji ali izpuša ali pa ustavlja? — Vprašaj jih nadalje. Ktera je tista umetnost, ki je narisala podobo ali načert, po kterem se je svet stvaril? Ktera moč je prikerbela vso pripravo za toliko poslopje, kakor je vesoljna natora? Ktera previdnost tako ravna in gospodari, da povsod in neprenehoma rastejo zeliša in sad za živež vsem živalim, in človeku v prid in življenje? Na vse to ti tisti učeni možje, ki se pečajo z znanstvom zemlje, kar besedice ne čerhnejo. In zakaj ne? Samo zato ne, da ne bi bili primorani spoznati in častiti Besede Božje, vsegamegočnosti nebeskega Stvarnika, in pa dobrote večnega Očeta, brez kterega se nikoli in nikakor ne dá razjasniti nobena skrivnost izmed vsega tega, kar koli je bilo stvarjenega.

Ta ravno omenjena bolezen naših časov pa ni nič novega na svetu, zakaj tudi ob časih svetega apostoljna Pavla se je enaka godila. Oznanoval je namreč ta apostelj svoje dni sveto vero Korinčanom in jih je veliko pridobil. Ko pa sveti Pavel mesto zapusti, vstane prepri med mestnjani, ker se nekteri hvaliti začnejo s svojo učenostjo, in se vsak opira na svojega lastnega učenika. V tej razpertii so se jeli med seboj sramotiti; tako pa je bilo brez sadu, kar se jim je o zveličanju govorilo. Sveti Pavel, zvedši razpertije, in pa kaj de je njih vzrok, s ponižnim duhom svoje korinške novovernike podučil, da je Bog z oznanovanjem Kristusovega evangelija osramotil posvetno modrost, in je kakor zmotljivo neupamet zavergel razumnost napuhnenih učenikov, ki hočejo le samo po svoji pameti razumni biti, ter piše: „Bog je pokončal modrost modrih in zavergel razumnost razumnih. Mi smo neumni, reče on, vi pa modri, mi slabi, vi pa močni, vi ste častiti, mi pa zaničevani; vi ste že nasiteni in obogateli, in hotel Bog, da bi kraljevali, in de bi tudi mi z vami kraljevali.“ Pa pristavi: „Vi zidate z lesom, s senom in s ternjem, vi zidate po posvetni modrosti, pa zidanje se bo sosulo in ogenj ga bo povžil; de se brez nevarnosti in pa v miru prebiva, je potreba terdnega dna, in družega dna pa nihče ne more vložiti razun tega, ki je vloženo, katero je Jezus Kristus, ki je poglavitni vogelni kamen, na kterega se opira vaša vera in nauk zveličanja.“ I. Kor. (Konec prihodnjč.)

Kaj je kej novega po širokem svetu?

(Konec.)

Zastavili so teorijo svobodne cerkve v svobodni državi. Papež jo je po pravici zaverjel, zakaj to je laž. Že v nagovoru 9. rožn. 1862 je pisano: „Nič ne govorimo o tisti hudobni potuhi, s katero vodniki in prijatelji nesrečnega laškega rovarstva in prekucovavstva pravijo, da hočejo, naj bo cerkev prosta, ko pa vender vse pravice in postave cerkve z bogoropno prederznostjo dan na dan hujši z nogami tep-tajo, njene posestva grabijo, škofo in mašnike, ki svojo službo naj boljše opravljajo, kakor koli morejo nadlegajo, zapirajo, družnike cerkvenih rečev in Bogu posvečenih devic siloma iz samostanov gonijo itd.“

„Ločenje šole od cerkve je tudi le potuha in po-meni prav za prav potrebljenje cerkve, odvezanje človeštva od vsake verske zaveze. Tisti, ki hočejo po vsaki ceni kershanstvo pregnati iz sedanjega občinstva, z naj večji vžganostjo jezdarijo tako imeno-vano šolsko obnovo ali reformo in pred vsem nar bolj, da naj se ljuške učilnice od cerkve ločijo. Prav do-serca poslednjega kmečkega dečaka in poslednje kme-tiške deklaracije hočejo, da naj bi „moderna“ šolmojste-rija starodavno versko čutilo zaterla itd.“ —

Ne moremo si kaj, da bi toliki pravični pohvali okrožnice iz ust poštenega protestanta ne omenili še enega Volterjana in enega razkolnika, ki tudi hoté ali nehoté enciklike in Piju IX kej lepo spričevanje dajeta, če prav ne z dobrim srcem, kakor Mencei. Človeška duša, pravi „Unita“, je po natori keršanska, in torej če je tudi spačena in hudobna, vender véasi ne more drugač, razun da dobro spo-zná in se k čednosti nagiba. Torej vidimo večkrat, da brezbožne in hudobne ljudi žarek resnice prešine, da čutijo, kolika velikost je v Piju IX, kolika viso-kost v naukih Jezu-Kristusovega namestnika... Vol-terjan, ki je prisiljen slavo péti, je bruselski časnik „Independance Belge“, razkolnik pa moškovski „Den“. Pervi se čudom čudi, „da slabi starček ob času, ki je viditi, da so se vse zemeljske moči od njega od-vernile, pa pred vesoljnim svetom z neupogljivo ve-ljajo papeževo, ki se misli nezmotljivega hranovavca samosame resnice, gre razklicovat nespremenljive na-čelstva ali vodila, kakor je ta resnica sama nespre-menljiva.“ — Razkolnik pa vmés med preklinjanjem zoper papeštvo spoznava, da okrožnica je naj teht-niši dogodka naš h časov, ne le samo v verskem oziru, ampak tudi v oziru na razvitek pravosti, člo-večnosti in politike. On spoznava, ko bi papeštvo ne bilo storilo nič drugega, kakor to, bi bilo že sto-ri-lo znatno potrožbo zbezanemu svetu. Razkolnik spozná, da Pij IX je brez vse dvombe dobrotljiv in izversten kristjan, ponižen in nikakor ne vihravast človek, — da torej ni mogoče enciklike papeževi osebnosti pripisovati, temuč mora se njen vir iskati v načelih katoličanstva. Po tacih spoznavanjih zakliče „Den“: Slab starček, preganjan po vsih straneh od naj mogočnših evropskih držav, ki prežé mu malo posestvice ugrabiti, — preganjan od razkačene olike, vsem duhovnim in telesnim močém le samo svoj „non possumus — ne moremo“ stavi nasproti, in le samo z mirno besedo zaverne v zmotah zadergnjene narode. Če je kaj lepega, je lepo zares ravno to“.

V London-u je bil 15. u. m. kardinal Wiseman po-kopan s tolikim veličastvom, da kaj tacega ondi ni bilo vi-diti, odkar anglikanstvo gospoduje. Sedem angleških milj dolga pot do pokopališa je bila s tisuči gledavcev obstav-ljena, saj tri četerti prodajavnic ob potu skoz mesto za-pertih, in ljudstvo počez je kazalo, da je ginjeno. Zakaj

tako pobožnega in tako učenega moža Anglija ni kmali imela, kakor je bil Nikolaj Wiseman. Do 300 duhovnov je bilo pričujočih in na čelu dr. Kulen, papežev poslanec za Irsko, in vsi katoliški škofje zedinjenega kraljestva. — Wiseman je bil od bogatih irskih staršev, pa v Sevili na Španjskem rojen. Šolati se je bil začel na Angleškem. Že v otročnosti je bil tako pohleven in pobožen, da je bil kaj posebnega med tovarši. Kolikor stareji je prihajal, to-liko bolj je želel duhoven biti. Torej je v 16. letu šel v Rim, kjer je bil s svojimi prelepimi zmožnostmi kmali po- vsod sloveč. Bil je tako srečen, ko se je komej leto in dan v Rimu učil, da je pred takratnim papežem Pijem VII pridigal, in pa s toliko močjo, da so se že takrat priču-joči popraševali: „Kdo je ta mladeneč?“ 1825 je bil po-svečen. Že čez 2 leti je postal ondi na vseučilišu učenik jutrodeželskih jezikov, in čez malo let vodja angleškega semeniša. Pisal je že ob tistih časih delo o jutrovih jezikih, ki so ga učeni z veliko zadovoljnostjo sprejeli. To je bilo uterdilo njegov pisateljski slovez. L. 1835 je v Londonu v mali kapeli začel učiti glavne nauke kat. vere s toliko prepričavno močjo s toliko mičnostjo, da so celo prote-stantje njemu v spomin dali kovati zlato svetinjo. Potem je imel take nauke tudi v Rimu, zdaj v laškem, zdaj v an-gleškem jeziku. Naj bogatejši anglikanci, ki so le iz ra-dovednosti Rim obiskovali, so se spreobračali h katoliški veri na oznanovanje mladega govornika. L. 1840 je v 29. letu svojega življenja postal apostolski namestnik v Lon-donu. Odkar je bila namreč na Angleškem katoliška cer-kev zaterta, ondi ni bilo vravnanih škofij, bile so le ško-fovske namestniije. Še le l. 1848 je sedanji papež Pij IX Anglijo v škofije razdelil, Wisemana pa vestminsterskega kardinala in viksega škofa postavil. 1850 je svoj prestol zasedel. Pod njegovim pastirstvom se je neverjetno naglo razširjala katoliška Cerkev po Angleškem. V enem samem razdelku mesta z 20.000 prebivavci je bilo komej 20 kato-ličanov, ko so Wiseman in njegovi duhovni pričeli svoje delo; zdaj jih je 15.000 gorečih katoličanov. Wiseman sam je z neutrudljivim oznanovanjem Božje be-e-de viši sta-nove takó pridobil, da se more po pravici reči, da cela Anglija hiti nazaj h katoličanstvu, ktereja je pred 300 leti zapustila. Wisemana je Bog poklical, mi pa ne jenjajmo moliti za spreobrnjenje Anglije, ne nehajmo Boga prositi, da se dokonči delo, ktereje je Wiseman s svojo učenostjo in apostolsko gorečnostjo tako srečno pričel. (Po „Kath. Néklep-u.“)

Drobičci iz ameriških časnikov. Blagor ame-rikanske vojske se kaže grozovito; v državi Ilinoia je 40.000 in v državi Java 35.000 sirót (Aurora). — Kako v Ameriki mesta rastejo, kaže n. pr. mesto San-Fran-cesko, ki je imelo l. 1848 le 450 prebivavcev, zdaj jih ima 120.000. — V Ameriki zbirajo Sveti dan po cer-kvah milošnje za sirote, in darovi so prav veliki; nektare cerkve zbere 2000 dolarjev, pod 400 dol. pa le maloktera. — Mesca prosenca sta prišla v Ameriko poljska duhovna gg. Bucinski (franciskan) in Parchum, ter zbirata v srenje v milovkijski okrajini svoje raztresene rojake, da jim božjo službo opravljata in drugo pomoč delita. — V ameriški Kairi je ondotni škof 18. grud. u. l. blagoslovil lepo tri-stropno hišo za lavretanske redovne sestre, ki se pečajo z nižji in višji oliko ženske mladosti. Božični dan je škof v samostanski kapeli maševal in treh novih sester redovno obljubo sprejel. 28. gruda. je bilo blagoslovljeno novo po-kopališče, ki je 13 milj nad Kairo. Merliči se po želez-nici odvaževajo na pokop. V Mound (Maynd) Citi je bila l. pros. birma. Ta srenja je bila še le pred kratkim vsta-novljena in kaže, da se bo lepo razcvetala. — Nemci v Ameriki namerajo bogoslovni časnik ustanoviti. (Dosti piš-kava, da ga tudi Slovenci v podobi „Zlatega veka“ ne nada-ljevamo!...) Neki duh-ven je pripravljen 50 dolarjev v tu namen darovati. — V Ameriki so o rovarski vojski l. 1775

v prvo dali na svitlo popirni denar, imenovani „Continental Money“. V treh letih je jel ta popir ceno gubiti in ne dolgo od leta 1781 se je plačala gnjat z 20,000 in libra čaja z 10,000 dolarjev tega denara. To se pravi, popir je bil ob vsi veljavo, ker nihče ni mislil, da ga bode kongres premogel rešiti. — Rusovske pridobitve v Aziji od cesarja Nikolaja nadalje so velikanske. Vse narode med Uralom in Volgo, vse kirgiziške rodove med Uralom in Irkutskom, Akmečel in obamurske okrajine in naj poslednje tudi Kavkaz, Turkestan, Alieta in Kokane si je Rusija podvergla. Razšir zemljiš, ki si ga je Rusija s tem pridobila, je večji kakor Francija, Španija, Portugalija in Prusija skupaj. Rusija je tedaj po nekoliko sosed s Persijo, Japonijo in Kitajem. Le še samosvojni Tatarji ločijo Rusijo od britiškimi indijanskimi posestev. Ako si Rusija še vso Tatarijo vpleni in izhodno-azijanske posestva po železnicah z evropsko Rusijo sklene, ji bo lahko ondi moč na nogo spraviti, kateri Anglija ni zmožna enake nasproti postaviti. — Amerikanski obetani mir je bil 1. sveč. tako-le: Severci so pripravljani mir delati, ako jugovci orožje iz rok veržejo in se v staro zvezo s severom povernejo; jugovci so pripravljani mir delati, ako severci samosvojnost jugovcev spoznajo. Oboji ne menijo ne za dlako odjenjati pri svojih tirjavah. — V Richmond-u se je 21. pros. za 76 dolarjev popirja zamogel 1 dolar zlata kupiti. —

Mehikanski cesar Maksimilijan napredva s svojim nasprotovanjem zoper Cerkev. Kakošna svoboda ima v njegovem cesarstvu Cerkev sijati, kaže novo določilo, da papežev pečatnice in druge pisanja do škofov so državnemu pregledovanju (Exequatur) podvržene, kakor je bilo to poprej. — Huarezovci so zopet dobili večji serčenost! pri Mazatlanu so veliko Francozov pobili, Mehikanci so jo pa k njim potegnili. —

Med in pelin.

(Napoleon I in Ave Marija.) Stal je Napoleon I na verhuncu slave in mogočnosti, prehodil je bil steze in ovink človeškega teka in beganja. Pa ravno takrat je živo čutil, kar pesnik pravi, da človek je toliko manj, kolikor več se zdi, da je. Da bi napolnil praznoto serca, se je v mislih povračal v manj sloveče dobe svojega življenja. On sam je pričal, da je bil bolj pogosto v tacihi mislih, kakor bi kdo mislil. Pač res je, kar večna Resnica priča: „Blaženi ubogim v duhu...“ Na šenhelenskih pečinah je zdihoval Napoleon: „Zvonove pogrešam tukaj, nikakor se ne morem na to pomanjkanje privaditi. Nikoli mi ni zvon na uho zapel, da bi se v duhu ne bil povernil k čutilom svoje mladosti. Angelus (omarija) me je zazibal vselej v sladke misli. Med gostim delom sem zaslišal perve na Ave Marijo spominjajoče glase zvonov, bivši v senčim lesovji mojega dvora v št. Klavdij, in mislil je kdo, da ravno osnovo za kako vojsko kujem, ali pa kako postavlo za cesarstvo snujem; jaz pa sem kar lahko počival in se s prvimi občutki svoje mladosti pečal. Zarés, vera je gospostvo nad dušo in rešilno sidro v nesreči.“

Dunaj ima kej serčne junake. Ne le Bogá dostikrat napadajo, tudi hudici so vojsko napovedali. „Wanderer“ v št. 60. ga kar naravnost v kraljestvo basen podi, — z njim pa tudi evangelij ter sv. pismo stare in nove zaveze, nauk očetov in vse razodenje! „Wanderer“ je brez vsacega spoštovanja sveto in nesveto pomešal, sveto pismo, nauk sv. Cerkve in pa romane in šale zastran satana v en lonec vergel in je iz tega skuhal „Ein Kapitel vom Teufel“, kateri mu pa ne dela dobrega „apetita.“ Sodnija je namreč list pod pečat djala, vrednika pa v pravdo vpregla. Naj bolj čudno izmed vsega je pa to, da človek, ki ima moribiti malo več teologije, kot je črnega pod nohtom, se

prederzne s tako lahkoto vse soditi in zavreči, kar uči sv. pismo, vse kerkianstvo, in poterjujejo izročila vsih narodov.

„Žlobodravcu“ v „Laibaherici“ se je nekaj človeškega naključilo, ko je rekel, da je bil med korno-gledavci tudi antikorsov pisavec. Ako ravno pa ne pisavec in ne Daničar o tej priliki ni bil pričujoč, vendar žlobodravca vpliv od „narrenabenda.“ Kurentove berlave okolišine in pa nagli korsoték toliko izgovarjajo, da naj ne upliciramo nanj besed Modrega: „Gerd madež je laž na človeku.“ (Sir. 20, 26.)

—a—

Rožice, ki je vsaka cektna vredna.

Kolikor koli je kdo učen in znajden, nikoli ne sme božjih reči soditi po človeških mislih in merilih; temveč vselej moramo svojo sodbo podvreči podstavnim naukom sv. vere in oblasti sv. Cerkve. Zakaj ne bilo bi prav, ako bi kdo hotel nedvomljive reči po dvomljivih vravnati; ravno nasproti tirja pamet, da dvomljive reči naj se po meri nedvomljivih razločijo. (S. Ignacij.)

Malo ljudi zapopade, kaj bi Bog iz njih naredil, ako bi se hotli njegovi roki prosto podvreči. Umetni podobar neobdelano in robato deblo spremeni v lepo postavlo (štavto). Veliko jih je komaj vrednih kerkianskega imena; bili bi pa svetniki, ako bi se ne ustavljali Božjim sklepom in moči njegove milosti (gnade). (Sv. Ign.)

Iz Gorice, 7. sušca. Naš postni pridigar verli jezuit g. Ant. Bankić se obnaša, kakor nalaš izvoljen apostelj, vkljub vpokorništvu današnjih časov.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofli. G. Mat. Kristan, fajm. na Vačah, je 28. u. m. umrl. R. I. P.! Vače so torej 2. t. m. razpisane. — Dosihdobni začasni gimnaz. katehet in ekshortator v Novomestu, O. Ign. Staudacher, je postal pravi veroznanski učitelj na ondodni gimnazii. — G. Fr. Boštjančič je postavljen za 2. začasn. kateheta na ljublj. norm. šolah.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta.

24. sveč. V znamenje spoštovanja in vdanosti sv. Očetu 1 tol., t. j., 2 gl. st. dn. — 25. sveč. B. B. sac. 10 fr. aur. Patri suo piissimo, petens humillime benedictionem ejus apostolicam pro mortis articulo. — J. B. 1 gl. Mladeneč iz Lj. v rast. kat. cerkve za odpus. grehov. (zak.) — 26. sveč. Iz Kostanjevice sestra J. L. in U. L. 10 gold. z vošilom: „Sveti Oče! prosite nama pobožno, bogaboječje živeti in srečno umreti.“ — 6. sušca. Z Gradiša 1 križavec za 2 gl. 12 kr. in 1 petico st. d. — S kopanjske duhovnije. a) V hvaležni spomin za okrožni list sv. Očeta ino njemu pridjanih 80 stavkov: 80 grošev, to jo, 4 gold. st. d. — b) 3 gold. a. v. za odpušanje grehov, srečno zadnjo uro ino za ene duše v vica. — c) 1 gold. za pravo živo vero. — d) 1 gold. neka hiša za dušne in telesne potrebe. — 5 gold. „Ut sint Deo laudes.“

Za samostansko cerkev v Novomestu: 5 gl. 20 kr. a. v. nabranih v Črnem verhu nad Polhovem gradcem. — Neka hišna 1 gold.

Za gosp. mis. Tomažiča: Frančiška P. 1 gold.

Za Notranjce: „Ut sint Deo laudes“ 5 gl. „Lomi lačnemu svojega kruha“ (Iz. 58, 7) iz V...e 5 gl.

Pogovori z gg. dopisovalci.

G. M. K. v N.: Serčna hvala za blago prizadevanje! zastran listov je založništvo naznanjeno. — G. H. v R.: Laeta memoria; — lepa hvala! — G. F. R.: Pretresljiva in podučna dogodka pride kmali na vereto. — G. G. M.: Odg. in „Srečkanje za duše“ po pošti.